

La via bàltica a occident

Amb l'esquarterament de la Unió Soviètica a finals dels 80, les tres repúbliques bàltiques encetaven la via ràpida cap al capitalisme. Ara, els comicis presidencials lituans han tornat a posar sobre la taula els grans reptes bàltics: l'ingrés a la UE i a l'OTAN.

El 1987 l'estiu bàltic bullia en mobilitzacions per la progressiva i intensa política d'assimilació practicada per Moscou. Les capitals de Lituània, Estònia i Letònia aprofitaven les commemoracions del pacte germanosoviètic o les deportacions en massa després de l'annexió del 1940 per dir prou. Les tendres democràcies bàltiques parlen ara de privatitzacions, de lliure mercat, d'unions europees i d'aliances atlàntiques. I la tradicional hostilitat antirussa s'ha transformat en declaracions de bones intencions i en tractats de cooperació amb Rússia, però també amb Polònia, Bielorússia, Finlàndia, Noruega i Suècia.

El president de la mesa del Parlament de Lituània, Vytautas Landsbergis, és la viva imatge que els temps han canviat. L'heroi de la independència va defensar el 1991 el Parlament de Vílnius envoltat de blocs de ciment i sacs de sorra apilats a les finestres en prevenció de l'atac rus. Set anys després, els compatriotes que el van admirar han decidit apostar per un president jove, Arturas Paulauskas, un ex-fiscal general de quaranta-quatre anys que ha rebut el suport d'ex-comunistes i liberals. La primera tanda de les eleccions lituanes —que segurament la segona, del 4 de gener, haurà confirmat. A hores de tancar aquesta edició, no s'havia celebrat encara— va donar el 45% dels vots al “president jove, representant de les noves generacions i sense l'estigma del passat” que volia Algirdas Brazauskas, el líder del Partit del Treball que ha

renunciat a la reelecció. Landsbergis (16%) també va veure com el repatriat lituanoamericà Valdas Adamkus l'expulsava de la segona ronda amb un 30% dels vots.

Els lituans han defugit en aquesta contesa electoral els duels personalistes del passat: han sentit, avor-

ARXIU / RICARD CUGAT

rits, com l'ex-líder del moviment Sajudis repassava en campanya els paràgrafs del seu llibre *La ruptura bàltica*, en què acusa Brazauskas d'haver actuat amb “desgana durant el procés d'independència, d'ansies de poder i de col·laboració amb Moscou”. Paulauskas ha connectat amb l'electorat organitzant espectacles gratuïts i llançant missatges televisius, i Adamkus ha combatut aquesta capacitat mediàtica amb els viatges als racons més amagats de la terra lituana, a la recerca de l'últim vot. Després de la batalla dialèctica s'ha reeditat, en

tot cas, una cohabitació difícil entre el govern conservador elegit el 1996 i el nou president progressista. L'oposició ha previst una crisi constitucional, amb cop d'estat inclòs, quan el govern hagi de repartir-se el poder amb el president electe. Però, per sobre d'acusacions mútues, els set candidats a la presidència gairebé han assolit la unanimitat en els grans reptes del país: la reforma econòmica, l'entrada a la Unió Europea i la integració a l'OTAN.

Privatitzacions a dojo. El preu de les independències bàltiques va ser alt en termes econòmics. La creació de noves monedes, la pressió del Banc Estatal Soviètic i la manca d'estructures bancàries no lligades a Moscou van disparar la inflació, el dèficit i la taxa de desocupació. Els governs de les tres repúbliques van abocar-se al lliure mercat i a la privatització en massa d'empreses estatals. En aquesta cursa, el govern lituà ha deixat d'administrar, tan sols enguany, més de quatre-centes empreses, entre les quals es destaquen la cimentera Akmenes i les Drassanes Bàltiques. El govern conservador preveu d'encarar-se, el 1998, amb la privatització de les telecomunicacions i amb la Mazeikiu Nafta, l'única refinèria de petroli dels bàltics i la cinquena més gran d'Europa en producció i tecnologia, que ara funciona al 70%. Però els resultats, segons l'oposició ex-comunista, són una misèria i només la modernització de la producció pot anivellar el dèficit. A manca

Vytautas Landsbergis, president de la mesa del Parlament de Lituània. El que fóra heroi de la independència lituana ha perdut pes en un joc polític dominat per protagonistes més joves.

d'un bon aliat, com Finlàndia en el cas d'Estònia, Lituània ha optat per obrir el lliure comerç a tots els veïns: signa acords amb Ucraïna, tracta amb Polònia sobre l'exportació d'electricitat i la millora dels transports o amplia el diàleg a Rússia per estudiar un codomini socioeconòmic de Kaliningrad.

Un cas a part és Estònia, que va acollir la independència amb una inflació ofegadora, però que va establir la moneda des del primer dia i va rebre grans inversions exteriors: la marca de cereals Kellogg's va instal·lar-hi la principal factoria d'esmorzars per a l'Europa de l'Est i la telefònica finlandesa va envair el país amb una renovació total de la xarxa. La república ja ha transformat l'estructura post-soviètica en una economia de mercat en què més del 60% del PIB correspon a la iniciativa privada. L'obertura de línies de transport aeri i marítim, amb Suècia i Finlàndia principalment, i el desenvolupament de la telefonia digital per cable a través d'Hèlsinki, són les perles d'una república preparada per a l'Europa comunitària.

Dues velocitats. La Comissió Europea va confirmar en l'última cimera de Luxemburg que a l'Europa de l'Est també hi ha diferents velocitats per a ingressar a la UE. Dels dotze sol·licitants, els països bàltics van confirmar la seva trajectòria: Estònia va passar just la ratlla dels candidats a l'adhesió del 31 de març vinent, i els progressos de Lituània i Letònia seran seguits estrictament pels seus padrins comunitaris, Suècia i Dinamarca. Un examen de revàlida anual farà possible que els endarrerits passin a negociar l'adhesió.

Cap aspirant no compleix les condicions econòmiques ni pot assumir ara com ara la legislació comunitària per a l'adhesió, però tots han agraït el tracte igualitari, malgrat les diverses velocitats d'entrada. Lituània i Letònia, d'economia rural, hauran de superar les deficiències en agricultura, medi i administració. A Lituània hi va haver un cert desencís i alguns dirigents van denunciar un hipotètic pacte entre Alemanya i Rússia per evitar

Estònia, aliada amb Finlàndia, és, de les tres repúbliques bàltiques, la millor preparada per a l'ingrés a l'Europa comunitària.

l'ingrés lituà al primer grup. El primer ministre Gediminas Vagnorius va asserenar els ànims considerant "irreversible" el camí cap a la UE. Letònia, modesta, va admetre que el sistema aprovat és "millor que no el que esperàvem". Estònia, com a líder de la reforma liberal bàltica, és el país pobre del primer grup. S'haurà d'esforçar en la reforma agrària i en la competitivitat, però el veritable toc d'atenció és la naturalització dels russòfons (vegeu requadre).

El debat sobre la UE en els comicis lituans va compartir protagonisme amb l'altra sigla occidental, l'OTAN. Abans, durant i després

de les eleccions, els contactes dels països bàltics amb l'aliança han estat continus. La visita a Riga i Vïlnius d'un dels màxims representants de l'OTAN a Europa, el general Jeremy Mackenzy, va preparar el terreny per a l'encontre del dia 16 a Washington entre Bill Clinton, i els presidents bàltics. En aquesta reunió, a més de signar el pacte sobre la defensa de la Bàltica, s'avaluaran les possibilitats d'integració de cadascuna de les repúbliques en l'estructura militar. El Pentàgon considera que l'experiència del Batalló Bàltic per la Pau (BALTBAT) a l'ex-Iugoslàvia s'ha de recompensar amb un pla d'adequació dels exèrcits bàltics a les normes de l'OTAN. De fet, els interessos d'ampliació són mutus: abans es deia que l'OTAN servia per mantenir els americans dins, els russos fora i els alemanys sota; ara, a manca del pacte militar de l'OTAN i Rússia, és un instrument per a facilitar la transició dels països de l'Est i permetre que Alemanya hi tingui una posició central. Els desigs d'integració dels bàltics apunten el 99 com a data en què Rússia perdrà una altra frontera en favor d'Occident.

L'ardor nacionalista antirús lituà de finals dels vuitanta ha perdut protagonisme en favor de les reformes econòmiques. Lituània ha optat a obrir-se al lliure comerç amb tots els veïns.

Albert Balanzà / Martí Crespo